

N:o 82.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 8 maj 1902.
— — — — Andra Kammaren — 8 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet och Karolinska mediko-kirurgiska institutet.

(Första Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 2) utlåtande n:is 1 och 16).
(Andra Kammarens tillfälliga utskotts (n:o 1) utlåtande n:o 14).

Till Konungen.

I särskilda inom Riksdagen gjorda framställningar hafva åtskilliga motionärer väckt förslag, afseende ändringar i det akademiska undervisnings-, examens- och studieväsendet.

I två af dessa motioner ifrågasattes afskaffandet af de s. k. förberedande examina, hvilka skola föregå afläggandet af juridisk examen. I afseende härå hafva motionärerna anfört hufvudsakligen följande.

Att det fordrades ett visst mått af s. k. allmänbildning, olika i olika fall, för att kunna med framgång bedriva fackstudier, vore obestridligt. Lika visst vore emellertid, att man måste se till, att fordringarna på denna grundläggande allmänbildning icke ställes så höga, att de medförde ett inkräktande på den tid, som borde tillkomma fackstudierna. Läte man ynglingen allt för länge syssla med studier i ämnen, som icke inginge i hans blifvande fackutbildning, ödslade man för honom bort en dyrbar ungdomstid, samtidigt med

att man löpte risken att minska hans förmåga af ett allvarligt fackstudium såsom grundval för hans blifvande lifsarbete.

Det syntes ej vara att gå för långt att påstå, att i vårt land allmänbildningen skattades för högt och fackbildningen för lågt, samt att i följd häraf vårt undervisningsväsende tillgodosåge den förra på den senares bekostnad. Äfven vid utbildningen af våra blifvande jurister hade en dylik felaktig uppfattning gjort sig gällande.

Som bekant, fordrade man af en yngling, som godkänts i mogenhets-examen, såsom vilkor för inträde i juridisk fakultet, att han aflagt en ytterligare examen i icke-juridiska ämnen. Sålunda vore det stadgadt, att rätten att aflägga examen till rikets rättegångsverk, den s. k. hofrättsexamen, eller examen till Eders Kongl. Maj:ts kansli vore beroende på att förberedande examen förut aflagts inför filosofiska fakultetens lärare i ämnena latin, franska, historia, statskunskap samt filosofisk rätts- och samhällslära. För att få taga juris kandidat-examen fordrades en förberedande examen i latin, teoretisk filosofi, praktisk filosofi, historia, statistik och matematik. Dessa förberedande examina tjenade enligt motionärernas mening till föga annat än att beröfva den blifvande juristen tid och penningar samt understundom nöta bort en del af det intresse, hvarmed han, frigjord från skolans mångläseri, eljest skulle hafva egnat sig åt de juridiska studierna. Kanske invände man, att de föreskrifna studierna i ofvannämnda humanistiska ämnen vore nödvändiga förutsättningar för ett framgångsrikt juridiskt studium. En granskning af de stadgade ämnena gäfvade denna invändning dess rigtiga bemötande.

Det syntes nemligen uppenbart, att, om i »hofrättsexamen» icke behöfdes ökade insigter i matematik, den blifvande juris kandidaten ej heller kunde vara i behof deraf, liksom ock att, om den senare ej behöfde ökade insigter i franska språket, detta ej heller kunde vara nödvändigt för den, som skulle aflägga »hofrättsexamen». Ett liknande resonnement vore ock tillämpligt med afseende på ämnet teoretisk filosofi. Beträffande åter de ämnen, som vore gemensamma för de båda förberedande examina: latin, historia, statskunskap och praktisk filosofi, vore de båda sistnämnda obehöfliga, enär de inginge i de juridiska ämnena statsrätt och juridisk encyklopedi, och de båda förra behöfde ej drivas utöfver hvad som fordrades för betyget godkänd i mogenhetsexamen — om så mycket latin verkligen borde fordras, ett spörsmål, som kanske ännu ej vore moget för sin lösning.

Att den blifvande vetenskapsmannen kunde behöfva göra studier icke blott i nu nämnda, utan äfven i andra humanistiska ämnen, måste naturligen erkännas, men för att förmå honom härtill, erfordrades tydligen ej några examensföreskrifter.

En tredje motion i afseende å de akademiska undervisnings-, examens-

och studieförhållandena är af större räckvidd än de nyss omnämnda. I denna motion anför vederbörande motionär, bland annat, följande.

Trots det kända faktum, att de studerande vid våra universitet nu för tiden bedrefve sina studier med långt större planmessighet, flit och ihärdighet, än förr varit fallet, försigginge en fortgående stegring af studietidens längd vid universiteten, ett förhållande, som vore egnadt att ingifva de allvarligaste bekymmer. I motionen anförda statistiska siffror utvisade tillvaron af en dylik stegring, så vidt anginge universitetet i Upsala. Berörda statistiska uppgifter gälde universitetets högsta fakultetsexamina, hvarvid inom de juridiska och teologiska fakulteterna såsom högsta examina betraktats juris utriusque och teologie kandidat-examina, enär inom dessa fakulteter licentiat-examina så ytterst sällan aflades. I denna studietid inginge emellertid naturligtvis också den tid, som användts för afläggande af nödiga förberedande examina.

I fråga om öfriga universitetsexamina — de juridiska embetsexamina, dimissions-examen och filosofie kandidat-examen, utan påföljande licentiat-examen — torde en företagen utredning likaledes komma att visa en fortgående förlängning af studietiden. Genom den alltifrån år 1891 medgifna delningen af filosofie kandidatexamen på två examensafdelningar, trodde man sig visserligen hafva gjort denna examens afläggande lättare för de studerande, men raka motsatsen dertill syntes hafva inträffat.

De anförda sifferuppgifterna och den bakom dem stående verkligheten — hvilken ej torde sakna motsvarighet vid universitetet i Lund och Karolinska institutet — kunde gifva anledning till åtskilliga reflexioner af föga hugnesam art. Riksdagen hade år 1887 i aflåten skrifvelse anhållit, att Eders Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka och utreda, huruvida icke, med särskild hänsyn till önskvärdheten af studiernas kraftigare främjande och studietidens begränsning inom nödigt mått, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisnings-, examens- och studieväsendet kunde vara behöfliga för Upsala och Lunds universitet samt för Karolinska institutet, och att Eders Kongl. Maj:t derefter täcktes vidtaga de åtgärder, som kunde befinnas för det åsyftade ändamålet erforderliga och gagneliga.

Som följd af Riksdagens ofvannämnda skrifvelse hade den 17 april 1891 vidtagits åtskilliga ändringar i universitetens statuter samt utfärdats en ny stadga angående filosofie kandidat- och licentiat-examina och en kungörelse om ändring i gällande bestämmelser rörande teologisk-filosofisk examen, hvarjemte i skrifvelse till universitetskanslern af den 4 december 1896 förordnats om vissa ändringar i föreskrifterna för teologisk-filosofisk och medicinsk-filosofisk examen. Att dessa stadganden och särskildt det på dem grundade fastställandet af nya studieplaner för filosofie kandidat- och licentiat-examina

samt för teologisk-, juridisk- och medicinsk-filosofisk examen i åtskilliga afseenden varit egnade att främja studiesättet vid universiteten, kunde icke förnekas. Men visst vore, att det funnes många starkt kända och mycket öfverklagade missförhållanden vid våra universitet, på hvilka dessa stadge- och reglementsförändringar icke lyckats råda bot.

En förnyad grundlig undersökning af tillståndet vid våra universitet syntes komma att visa, att väsentliga brister i afseende å undervisningsättet, öfver hvilka man redan för femton år sedan förde klagan, fått qvarstå oafhjelpa, men att samtidigt härmed examensfordringarna stegrats allt mer och mer, så att de nu, särskildt på vissa områden, befunne sig på en rent af orimlig höjd. Denna tendens hos de akademiska lärarne att skrufva upp fordringarna i det oändliga — en tendens, som ingalunda aftagit efter de ofvan omförmälda universitetsreformerna, utan i vissa fall kanske snarare tvärt om — måste enligt motionärens förmenande hejdas genom lämpliga föreskrifter och nödig kontroll. Och medan inrättandet af seminarier och anordnandet af propedeutiska kurser helt visst innebure högst beaktansvärda förbättringar i fråga om undervisningens meddelande, torde en närmare undersökning af planläggningen och beskaffenheten af vissa universitetsföreläsningar nogsamt bevisa nödvändigheten att äfven i detta afseende skapa en annan ordning, der undervisningens kraf, och icke blott den enskilde lärarens godfinnande, blefve bestämmande.

På grund af hvad ifrågavarande motionär anført, påyrkar han en undersökning och utredning, huruvida icke, med särskild hänsyn till nödvändigheten af studietidens begränsning, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser rörande undervisnings-, examens- och studieväsendet vid universiteten och Karolinska institutet kunde vara behöfliga.

Hvad först angår borttagandet af de för examina inom juridisk fakultet förberedande examina, hafva redan vederbörande motionärer anmärkt, hurusom frågan härom ej är ny och att uttalanden i dylik rigtning redan tillförene gjorts från akademiskt håll och äro beroende på Eders Kongl. Maj:ts pröfning.

Enligt Riksdagens åsigt bör det vara en allmän grundsats, att studietiden för den blifvande fackmannen må minskas, så att han tidigare och med bibehållen kraft och intresse kommer ut i det praktiska lifvet. När därför nya nödvändiga studier tillkomma, särskildt på de sociala områdena, måste man se till, att annat borttages. Den grundläggande allmänbildning, som utvisas genom mogenhetsexamen, synes med skäl kunna betraktas som tillräcklig. Derigenom komme man vid universitetet omedelbart in på fackstudiet, som då kunde bedrifvas med mera intresse och intensitet, och skulle

något ämne, som nu tillhör förberedande examen, vara alldeles nödvändigt för fackstudiets bedrivande, så finge det ingå uti fackexamen.

Hvad nu beträffar de två förberedande examina till de särskilda juridiska examina, anser Riksdagen, att motionärerna visat obehöfligheten af de der förekommande examensämnena i och för de juridiska studierna, samt instämmer således med dem, dock under förutsättning, dels att härigenom den juridiska kursen i sin helhet förkortas med den tid, som den förberedande examen för närvarande tager i anspråk, dels ock att det för rätten att aflägga de juridiska examina fordras uti mogenhets- eller kompletteringsexamen betyget godkänd uti vissa grundläggande ämnen, något, som blifver desto mera nödvändigt, i den mån valfrihet utaf ämnen i mogenhetsexamen kan blifva utsträckt.

Vidkommande härefter den tredje af förutnämnda motioner, får Riksdagen anföra följande.

Att med afseende å undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet åtskilliga missförhållanden äro rådande, och att, särskildt med hänsyn till studietidens längd, snara åtgärder till dessa missförhållandens afhjelpande äro af nöden, derom vittna icke allenast de vid årets riksdag framkomna motionerna, utan äfven de förslag till ändringar af gällande examensstadganden, hvilka under de senaste månaderna blifvit framställda af lärare vid Upsala eller Lunds universitet, de petitioner, som af lärjungar vid Upsala universitet ingifvits till Eders Kongl. Maj:t om tudelning af ämnena germanska språk och estetik med litteratur- och konsthistoria, och slutligen de diskussioner, som under innevarande vårtermin hållits dels i Upsala angående studie- och examensförhållandena inom de filosofiska, teologiska och medicinska fakulteterna, dels i Lund angående examensväsendet inom den filosofiska fakulteten, dels inom den vid Karolinska institutet förefintliga medicinska föreningen angående de medicinska studiernas ordnande.

Äfven inom universitetskretsar är spörsmålet sålunda icke längre, huruvida en ändring i de nuvarande förhållandena bör ega rum, utan huru denna ändring bör gestaltas och genomföras. De förslag i sistnämnda afseende, hvilka under året framkommit från universitetsläraryrkes sida, och hvilka utslutande gälla filosofie kandidat- och licentiatexamina, ådagalägga emellertid, att bland männen af facket ganska skilda meningar råda om bästa sättet för den vigtiga frågans lösning. Och den offentliga kritik, för hvilken dessa förslag från andra akademiska håll varit utsatta, gifver också vid hand, att man beträffande vissa af de föreslagna reformerna befarar, att de rent af skola leda till en ytterligare ökning i stället för minskning af den redan allt för långa studietiden.

Riksdagen, hvilken i allo delar den uppfattningen, att det omöjliga

kan vara till gagn för landet, att de samhällsmedlemmar, som utbilda sig vid universiteten, der skola förnöta tiotal af år, innan de komma ut i lifvet, och att i en tid, då vi behöfva taga vara på nationens tillgångar på alla områden, det framstår såsom en angelägenhet af den största vigt att se till, att de andliga krafterna icke i onödan förspillas och förslösas, finner såväl den i nu förevarande motion gjorda framställningen i ämnet som ofvan relaterade förhållanden innebära goda och fullgiltiga anledningar att begära en ingående och allsidig undersökning och utredning rörande undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet.

Då man flerstädes vid utlandets lärda högskolor med mycket goda kunskapsresultat lyckats inom nödigt mått begränsa studietiden, bör ett närmare studium af utlandets universitetsförhållanden kunna gifva en nyttig ledning för ett blifvande reformarbete på detta område inom vårt eget land.

I utlandet göres i regel en vida skarpare åtskilnad än hos oss mellan embetsexamina å den ena sidan och de rent vetenskapliga universitetsstudierna å den andra. Kurserna för embetsexamina äro i utlandet långt mera i detalj bestämde i sjelfva universitets- eller examensstadgarna, en viss tid brukar der vara fastställd, inom hvilken dessa examina böra vara aflagda, och flerstädes afläggas de inför särskilda examenskommissioner, hvarigenom hvarje godtycklighet från universitetslärares sida med afseende på kursernas ökande blir utesluten.

Med denna anordning sammanhänger, att utlandets universitetslärare flerstädes bruka så anordna sina föreläsningar, att de under loppet af 1—3 terminer gifva lärjungarne en öfverblick öfver hela sitt ämne, med nödiga litteraturanvisningar, i stället för att, som hos oss ofta varit fallet, upptaga termin efter termin med föreläsningar om en blott detalj af ämnet. Dylika kursföreläsningar, för hvilka professorerna i regel ega uppbära särskild ersättning, pläga vid utlandets universitet vara mycket besökta och högt uppskattade af studenterna, hvilket i sin ordning gör, att mycken omsorg nedlägges på dessa föreläsningar.

En annan olikhet mellan utlandets universitetsförhållanden och våra synes vara den, att, medan man hos oss har en benägenhet att ställa upp mycket stora kvantitativa fordringar för erhållande af de högre betygen i de akademiska examina och ofta nog tänker mera på den större receptiviteten än på den större mognaden, fäster man i utlandet mera afseende vid de kvalitativa skilnaderna mellan examinanderna, och i öfverensstämmelse härmed anser man ådagalagd förmåga att på någon vigtig punkt fördjupa studiet eller verkställa en sjelfständig undersökning såsom en vida bättre mätare på en lärjunges kapacitet än inlärandet af två eller tre gånger så långa kurser som de för lägsta betyget erforderliga.

Om nu Riksdagen från denna jämförelse med utlandet öfvergår till ett närmare skärskådande af våra egna universitetsförhållanden, vill Riksdagen — som nyss särskildt uttalat sig om vissa af de förberedande examina — framhålla, att frågan om de förberedande akademiska examinas borttagande eller inskränkande bör i hela dess vidd ju förr dess hellre upptagas till behandling och afgörande. Denna fråga har redan tillräckligt länge stått på dagordningen. Skulle det emellertid vid en förnyad pröfning visa sig, att möjligen någon af dessa examina icke skulle kunna fullständigt undvaras, torde en förestående läroverksreform och särskildt en annan anordning af studierna i de allmänna läroverkens högre klasser kunna göra det möjligt för dessa läroverk att öfvertaga nu ifrågavarande uppgift och sålunda meddela de lärjungar, som skola gå till universiteten, det för deras blifvande studium nödiga förberedande kunskapsmättet liksom ock i högre grad, än för närvarande är fallet, gifva dem öfning i sjelfständig studieverksamhet. I detta afseende vill Riksdagen särskildt erinra, att Riksdagen redan i sin skrifvelse till Eders Kongl. Maj:t af den 6 maj 1899 rörande vissa ändringar i de allmänna läroverkens organisation framhållit önskvärdheten af en större valfrihet på det högre skolstadiet, och detta just i syfte, att klasserna 6:1—7:2 skola kunna gifva nödig förbildning för studier, afsedda att fortsättas vid universitet eller annan högre tillämpningsskola.

Vänder man sig från de s. k. förberedande examina till de egentliga universitetsstudierna med dertill hörande examina, så visar det sig genast vida svårare att utpeka, både på hvilka punkter ett reformarbete bör samla sig och hur det bör genomföras. Här måste en grundlig undersökning och utredning först ega rum, och för att alla hithörande spörsmål må erhålla den allsidiga och fullständiga belysning, som är af nöden, är det tvifvelsutan af vigt, att äfven representanter för det praktiska lifvet och dess kraf härvid tillkallas och få göra sin mening gällande.

Riksdagen föreställer sig, att särskildt i vissa embetsexamina en minskning af ämnenas antal skall visa sig möjlig och att en motsvarande minskning af studietiden deraf skall kunna blifva en följd. Men framför allt vill Riksdagen betona nödvändigheten af en reduktion af kurser och fordringar på åtskilliga områden. Särskildt i fråga om våra embetsexamina — till hvilka Riksdagen äfven räknar filosofie kandidat- eller licentiatexamen, använd såsom lärareexamen — bör en nyttig inskränkning kunna ega rum genom att bättre skilja mellan hufvudsak och bisak, än nu ofta synes vara fallet vid uppställandet af kurser och fordringar.

Huruvida den i utlandet använda metoden att genom embetsexaminas afläggande inför särskilda examenskommissioner hålla fordringarna vid en fastare nivå och dermed också studietiden inom mera bestämda gränser äfven

hos oss bör finna tillämpning, derom torde först en närmare utredning kunna gifva besked.

I hvarje fall finner emellertid Riksdagen ett mera detaljeradt och bestämdt angifvande i stadgandena rörande de olika examina af det nödiga kunskapsmättet för deras afläggande nödvändigt, på det att icke vederbörande examinatorer skola kunna efter eget godtfinnande pressa upp examensfordringarna snart sagdt huru högt som helst. Att tillämpningen af hithörande bestämmelser i examensstadgarne dessutom bör ställas under lämplig och effektiv kontroll, synes vara af erfarenheten till fullo ådagalagdt.

Det är utan tvifvel många ganska invecklade och svårlösta frågor, som komma att framställa sig vid en närmare undersökning och utredning rörande undervisnings-, examens- och studieväsendet vid rikets universitet. Men dessa frågor invecklade art och svårigheterna vid deras lösning böra ej få afskräcka från ett allvarligt bemödande att på detta viktiga område åstadkomma nödiga reformer. En fortgående förlängning af studietiden vid våra universitet kan ej ur någon synpunkt betraktas som en fördel. För den enskilde betyder den, att han senare kommer ut i lifvet, att han senare får sin utkomst och att han kanske aldrig kan blifva en skuldfri och oberoende man. Det må också ihågkommas, att den aflagda universitetsexamen i regeln icke gör honom färdig för hans blifvande lefnadskall; efter denna följa i de flesta fall nya läroår och nya lärokurser af mera praktisk art, hvilka äfven de kunna blifva både långa och ekonomiskt mycket betungande. Härtill kommer numera en ökad värnpligstid, hvilket gör en reducering af studietiden vid universiteten yttermera nödvändig, för att icke utträdet i lifvet och på det praktiska arbetsfältet skall framflyttas ännu längre. Att det ur statens synpunkt måste anses högeligen önskvärdt, att studietiden förkortas, kräver ingen utförlig bevisning. Det kan icke vara till gagn för samhället, att en del af dess medlemmar begynna sin egentliga praktiska verksamhet, först när de hafva sin kanske allra bästa tid bakom sig, och äfven ur statsfinansiell synpunkt måste kombinationen af en mycket lång studietid och en derigenom väsentligt afkortad tjänstetid för de blifvande embets- och tjänstemännen betraktas såsom en mycket betänklig sak. Ju längre studietiden är, desto högre måste naturligtvis också löneanspråken ställas af dem, som blifva embets- och tjänstemän.

Riksdagen har sålunda ansett alla skäl tala för att en allsidig undersökning och utredning af det viktiga ämnet snarast möjligt kommer till stånd.

På grund af hvad Riksdagen i nu berörda frågor anfört, får Riksdagen anhålla, det täcktes Eders Kongl. Maj:t ej mindre taga under öfvervägande, huruvida icke de såsom vilkor för rätten att vid universiteten aflägga juridiska examina stadgade s. k. förberedande examina lämpligen kunna afskaffas,

än äfven i öfrigt låta undersöka och utreda, huruvida icke, med hänsyn till nödvändigheten af studietidens begränsning, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende å undervisnings-, examens- och studieväsendet vid Upsala och Lunds universitet samt Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm kunna vara behöfliga, och att Eders Kongl. Maj:t derefter ville vidtaga de åtgärder, som i dessa afseenden kunna finnas erforderliga och gagneliga.

Stockholm den 8 maj 1902.

Med undersåtlig vördnad.
